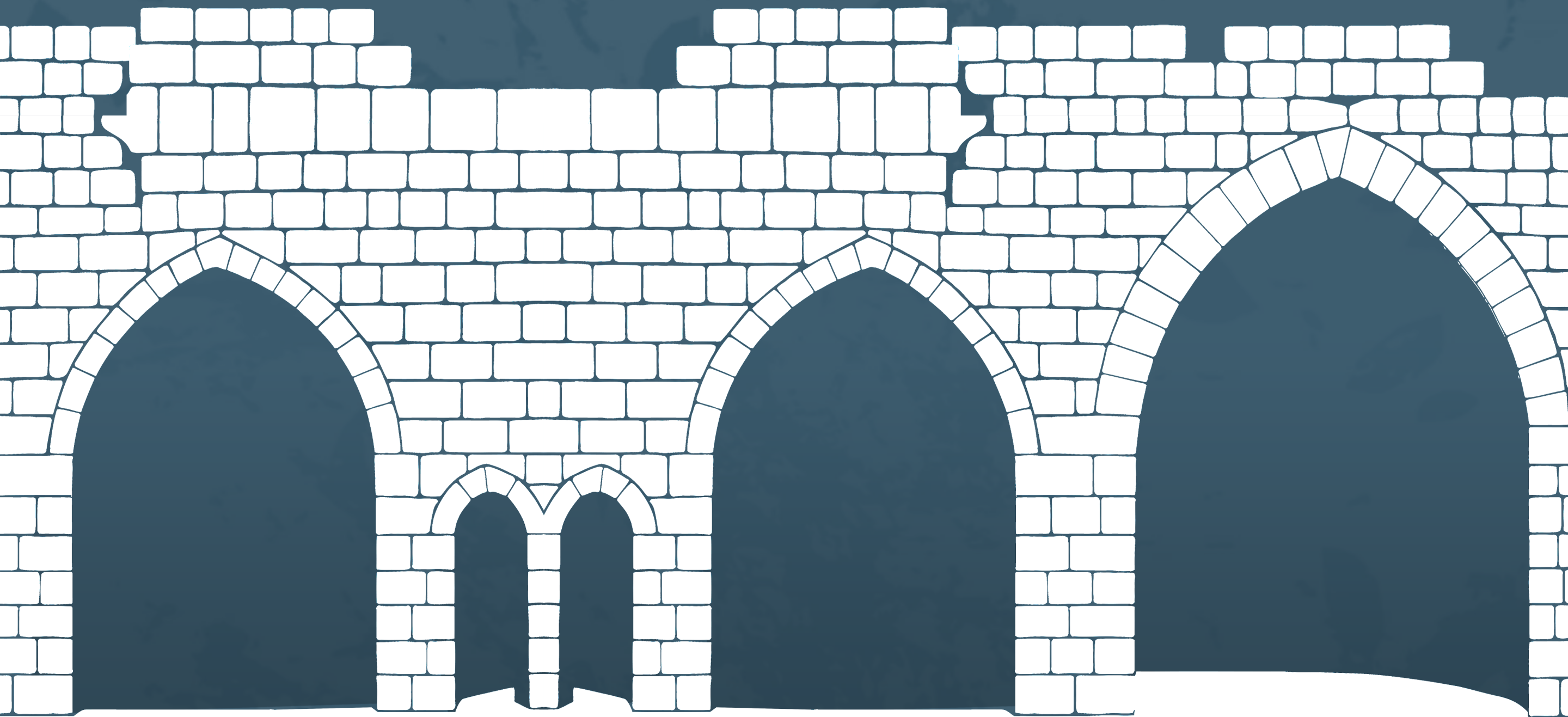

مەدرەسە یېڭى كوردى ل سەردەمىڭ نوى و ھەقچەرخ

سەنتەرى زاخۇ بۇ قەكۆلىنڭ كوردى ل كۆلىڭا زانستېن مەرقايەتى ل زانكۇيا
زاخۇ ب ھەقكارى ل گەل زانكۇيا شرنەخى دى كۆنفرانسى خۇيى ناقدەولەتیی
دەھى ب ناقونیشانى (مەدرەسە یېڭى كوردى ل سەردەمىڭ نوى و ھەقچەرخ) ل
رۆژىڭ ۲۲-۲۱ نىسانا ۲۰۲۶ ئى گېریت.

كۆنفرانسى
ناقدەولەتیی دەھى
۲۲-۲۱ نىسانا ۲۰۲۶ ئى

10

Tel: + 964 751 536 1550
hum.isc2026@uoz.edu.krd

۱. پێناسە یا گۆشتی

ل سەردەمی نوێ ئانکو پشتی کو کوردستان بوویە پارچە یەک ژ دەولهتا عوسمانی، رۆلی میرگەهیێ کوردی د بیاڤین سیاسی و کارگێڕیدا بهێز کەفت و ئەقێ چەندی کارگەرییا خو ل سەر بهێزبوونا بیاڤی زانستی ل کوردستانی هەبوو، میرێن کورد دەست ب کۆمکرنا زانایان و هاندانا ئەوان بو نڤیسینا پەرتووکان کر، لی ئێک ژ گرنگترین کارین ئەوان دامەزرندنا مەدرەسەیان بوو کو تیدا زارۆکیێ کوردستانی فیڕی زانیی ببن. گرنگیدانا ئەقان میران گەشتبوو رادەیهکی کو میرێن هەر میرگەهەکی مەملانە و بەریکانەیی ل گەل میرگەهیێ دی بکەن بو ئاڤا کرنا خواندنگەهەکا مەزن و بهێزتر و بناڤودەنگتر.

مەدرەسە ئەو خواندنگەهیێ کلاسیکینە کو ل سەدەهیێ ناڤەرست ل کوردستانی پەیدا بووین و ل سەردەمی نوێ گەشە کرین، و رۆلی سەرەکی د بەلاڤکرنا زانست و زانسییدا ل کوردستانی هەبوو. د کارین ئەقان مەدرەسەیان ل سەر دوو ئاستان دابەش بکەین:

ئاستی ئێکی: ئەو مەدرەسە بوون کو ژ لایێ میران یان ئەندامیێن مالباتا دەستەهلاتدار قە ل میرگەهی دهااتنە ئاڤا کرن و ئەقان مەدرەسەیان خەرجیێن خو ژ گەنجینهیا میرگەهی وەردگرتن و ئەوقافیێن مەزن ژبو دهااتنە تەرخان کرن. هەر وەسا میران هیژا خو بکارهینا داگو باشتترین مامۆستایان ل ئەقان مەدرەسەیان دابمەزرینن و پەرتووڤخانهیی برفەرەه بو ئەوان ئاڤا بکەن. زارۆکیێن میران و تەخا بلند یا جڤاکی ل ئەقان مەدرەسەیان دخواندن و فیڕی زمانێن فارسی، عەرەبی و تورکی دبوون، هەر وەسا شارەزایی د بواریێن دی یێن زانستییدا وەردگرتن داگو ل پاشەپۆژی بشتیێن ب باشتترین شیۆه میرگەهیێن خوە برێڤە بێن و سیاسەتی ل گەل قەوارەییێن سیاسی ل دەرڤەهی سنووری خو بکەن. ئەڤ جوړی مەدرەسەیان ل پایتەخیێن هەموو میرگەهیێن کوردان هەبوون وەکو قوتابخانەییێن قوبەهان و مورادخان و سەبید خان ل بەهیدینان و مەدرەسەیا زەینەلییە و مەیدان ل هەکاری و ئیخلاصییە وشەرفییە ل بەدلیسی و مەدرەسەیا سور و عەبدالییە ل جزیرا بوتان و... هتد. هەروسا زانییێن مەزنیێن کوردان ل ئەقان مەدرەسەییێن میرگەهی خواندینە و مامۆستایی کەرینە وەکو مەلایی جزیری ل مەدرەسەیا سور و ئەحمەدی خان ل مەدرەسەیا بایەزیدی و مەلایەحیایی مزووری و مەلایەحەلیی سێرتی ل بەهیدینان و شیخ مەمەدی شەرانشی و مەولانا مەمەدی بەلقەلی ل ئیخلاصییە و گەلەکیێن دی.

ئاستی دووی: ئەڤە ئەو خواندنگەهیێن بچوکیێن کو د ناڤ گوندیێن کوردستانییدا یێن بەلاڤ بوون، پتیرا جاران سەر ب مزگەفتا گوندیڤە بوون یان پارچە یەک ژ حەرەما مزگەفتی بو ڤەقە و شاگردان دهااتە تەرخان کرن. ئەڤ مەدرەسەیه ژ لایێ شیخ و مەلاییێن کوردانڤە دهااتنە دانان و تیدا دەرس ب زمانێن کوردی و عەرەبی و فارسی دهااتنە گوتن. هەرچەندە ئەقان خواندنگەهان ژبەر بچوکی جەیی خو و لاوازییا ئابووری خوە شیان وەرگرتنا ژمارەیهکا بچووک ژ قوتابییان هەبوو، لی کارگەریا ئەوان ژ مەدرەسەییێن ڤەرمەییێن میرگەهی کێمتر نەبوو، چونکە هژمارا ئەقان جوړی مەدرەسەیان ئیکجار زور بوون لەورا هەرسال هژمارەکا مەزن ژ کەسانیێن خواندقان و زانال سەرانشەری کوردستانی دروست دکر، هەر وەسا هەندەک ژ زانییێن ئەقان جوړیێن مەدرەسەیان ناڤودەنگییەکا جیهانی پەیدا کرن وەکو مەلایەحەیدی کوردی (نوورسی) کو دەرچوووی ئێک ژ ئەقان جوړیێن مەدرەسەیان بوو.

مەدرەسەیا کوردی پۆله کۆ مەزن د دیروکا کوردستانیدا هەیه، ژبەرکو د ئەقەن مەدرەسەیاندا وانە ب زمانێ کوردی دەهاتنە شەرۆقه کەرن، هەروەسا بۆ ئیکەم جار زمانێ کوردی ل ئەقەن مەدرەسەیان کەفتە سەر کاغەزێ و ل پاشەرۆژی هەستا نەتەوهییا کوردی هەر د ئەقەن مەدرەسەیاندا پەیدا بوو و هەر ماموستا و دەرچووێن ئەقەن مەدرەسەیان رێبەر یا ئیکەمین بزاقا نەتەوهییا کوردی ل کوردستانێ کۆ و ل پاشەرۆژی ژێ زۆربەیا هەرە زۆر یان سەرکۆردە و بلیمەتێن کۆردان دەرچووێن مەدرەسەیی کلاسیکێن کوردستانێ بوون.

۲. ئارمانجین کونفرانسی

سەرەپای گەنگیا مەدرەسەیی کوردی- کۆ نوونەرایەتیا لایەنێ ره وشەنبیری و شارستانی ل کۆردستانێ دکەرن، بەلێ هەتا نوکە چ کۆنفرانسه کۆ ئیکگرتی ژبۆ کەمقەکرنا کۆلتوووری ئەقەن مەدرەسەیان نەهاتینە گۆران و چ پەرتووکی نەبەرفەر هـ ل دور ئەقەن مەدرەسەیان نین کۆ وهکو لیقه گەر ژ بۆ قەکولەرین کۆرد و بیانی بەینە بکارهینان، هەروەسا پیزانینێ ل دور ئەقەن مەدرەسەیان زور دکۆم و بەلاقن، لەوێ ئارمانجا سەرەکیێن کونفرانسی بەردانا روناھییە ل سەر ژیانە رهوشەنبیری ولایەنێ شارستانی ل کۆردستانێ و ب شێوهی سەرەکی تەکەزی ل سەر مەدرەسەیی کوردی و پۆلی ئەوان د جقا کۆردیدا دکەت.

۳. دیتن

بەردانا روناھیی ل سەر مەدرەسەیی کوردی و پۆلی ئەوان د جقا کۆردیدا ژ چەندی ن لایەنانقە، ژ ئەوان دابەشبوونا جوگرافیا ئەقەن مەدرەسەیان و جۆرین ئەوان و ئەو سیستەمێ خواندنێ و ئەو پروگرامێن دناق ئەقەن مەدرەسەیاندا دەهاتن، هەروەسا جۆرین ئاقاھیان و هونەرین ئاقەدانین دناق مەدرەسەیی کۆردیدا دێ ئیک ژ ئارمانجین ئەقێ کونفرانسی بیت. دیسان ئەو بەرھەمێن کۆ دناق مەدرەسەیی کۆردیدا هاتینە نقیسین و پۆلی زانایین وان د ژیانە سیاسی و کارگیری کۆردستانیدا. هەروەسا کۆمکەرن و قەکۆلینا ئەوان بەلگەنامە و پەرتووکی ب شێوهی کۆ راستەوخو یان نەراستەوخو گەنگی ب مەدرەسەیی کوردی داین نەخاسە بەلگەنامەیی فەرمی یین دەولەتا عوسمانی و پەرتووکی مێژوونقیسین موسلمان و گەروکی ئەوروپی.

٤. تەوەرئىن كونفرانسى

كونفرانس گرنگيى ددەتە بابەتئىن گرئىداى ب مەدرەسەيا كوردىقە ل سەردەمئى نوى ئانكو ھەر ژ دەستپىكا دەستەھلاتا عوسمانى ل كوردستانى پشتى جەنگى چالديران ل ١٥١٤ ھەتا سالا ١٩٥٠. چونكە ل ئەقى دەمئى دووماھيى ژبەر پەيدابوونا خواندنگەھيىن سەردەم و گوھۆرپنا پروگراميىن خواندنئى، ھەروەسا ژبەر سياسەتا ھەدەك دەولەتئىن داگيرئىن كوردستانى ل دژى ئەقان مەدرەسەيان ئىدى رۆلئى ئەوان بەرھەف كزبوون و نەمانئى چوو.

كونفرانس ئاقونيشانئى (مەدرەسەيىن كوردى ل سەردەمئى نوى و ھەقچەرخ) ب خوەقە دگريت و ژ چەندىن تەوەرەن پىكدەھيىت كو دئى د ئەقان خالاندا كورت كەين

أ. لاينئى ديروكى:

- ١- مەدرەسەيىن فەرمى يىن ميرگەھيىن كوردى و دەمئى ئاڤاكرنا ئەوان
- ٢- رۆلئى ميرئىن كورد ددانان و پشتەقانىيا مەدرەسەياندا
- ٣- رۆلئى مەدرەسەيان د ئاڤاكرنا كەسايەتيا ميرئىن كورددا
- ٤- شيوەيىن ئەندازيارى د مەدرەسەيىن كوردى
- ٥- مەدرەسە و ھەزرا نەتەوھيا كوردى
- ٦- مەدرەسيىن كوردى د بەلگەنامە و ئەرشيڤيىن وەلاتاندا
- ٧- قوتابخانەيىن ميرى يىن سەردەم و ھەڤركيا ئەوئى ل گەل مەدرەسەيىن كوردى
- ٨- سياسەتا دەولەتئىن داگيركەر ل ھەرچار پارچەيىن كوردستانى ل ھەمبەر مەدرەسەيىن كوردى

ب. زمان و ئەدەب

- ١- رۆلئى مەدرەسەيان د پەيدابوون وگەشەكرنا ئەدەبىياتا كورديدا (پەخشان وھوزان)
- ٢- زمانئى كوردى د مەدرەسەيىن كورديدا
- ٣- گرنگيدان ب زمانئى فارسى، عربى و توركى د مەدرەسەيىن كورديدا
- ٤- پەرتووكانە د مەدرەسەيىن كورديدا
- ٥- دەستخەتئىن پەرتووكان د مەدرەسەيىن كورديدا

ج. ئايىن و تەسەووف

- ١- پروگراميىن خواندنئى ل مەدرەسەيىن كوردى
- ٢- كاريگەريا شارستانيا ئىسلامى ل سەر مەدرەسيىن كوردى
- ٣- سووفىگەرى و رۆلئى رېبازيىن سووفىگەرى د دامەزراندنا مەدرەسەيىن كورديدا
- ٤- گرنگيدان ب ئايىنئى ئىسلامى د مەدرەسەيىن كورديدا

د. ئابوور

- ١- ژيڤەرئىن داھاتى د مەدرەسەيىن كورديدا
- ٢- ئەوقافئىن مەدرەسەيان
- ٣- خەرجيىن مەدرەسەيان
- ٤- ئالنگاريىن ئابوورى ل ھەمبەر پروسيىسا خواندنئى ل مەدرەسەيان

٥. رَئِئَمَائِيَّيْن نَقِيسِيئَی

- لژنه یا زانستییا کۆنفرانسی، قه‌کۆلینان ب زمانئین (کوردی، عه‌ره‌بی، تورکی و فارسی) وه‌ردگریت.
- کورتیا قه‌کۆلینان ژ (٥٠٠) په‌یقان پتر نه‌بیت ل گه‌ل نقیسینا پینچ په‌یقین سه‌ره‌کی.
- قه‌کۆلین ب چ شیوه‌یه‌کی ژ (١٠,٠٠٠) په‌یقان نه‌بوریت.
- بو نقیسینا قه‌کۆلینان ئەف فۆنته د نقیسینا قه‌کۆلینان به‌یتته بکاره‌ینان:
- ◀ بۆ زمانئین کوردی و فارسی: یۆنیکود 27_Sarchia_Blawkrawa
- ◀ بۆ زمانئ عه‌ره‌بی: 27_Sarchia_Blawkrawa
- ◀ بۆ زمانئ ئینگلیزی و تورکی: Arial
- نقیسینا قه‌کۆلینان دئ ل دویف رَئِئَمَائِيَّيْن (هارقارد) بیت.

٦. ژفانئین گرنگ

- راگه‌هاندنا کۆنفرانسی ای تیرمه‌ها ٢٠٢٥ئ
- هنارتنا کورتیا قه‌کۆلینئ: ٢٠ئ ئەیلولا ٢٠٢٥ئ
- وه‌رگرتن یان ره‌دکرنا کورتیا قه‌کۆلینان: ٢٥ئ ئەیلولا ٢٠٢٥ئ
- هنارتنا قه‌کۆلینان ب شیوه‌یه‌کی ته‌مام: ١٠ئ کانوونا ئیکئ ٢٠٢٥ئ
- هایدارکرن ب په‌سه‌ندکرن یان ره‌دکرنا قه‌کۆلینان: ٣٠ئ کانوونا ئیکئ ٢٠٢٥ئ
- گریدانا کۆنفرانسی دئ ل رۆژئ ٢١-٢٢ئ نیسانا ٢٠٢٦ئ بیت.

٧. بۆ په‌یوه‌ندیکرنئ

- نامه‌یئ ئەلکترونی بۆ ئەفئ ئیمه‌یلئ ل خوارئ به‌نیرن.
hum.isc2026@uoz.edu.krd
- بو پتر پیزانینان په‌یوه‌ندیئ ب ئەفئ هژمارئ بکه‌ن:
Tel: + 964 751 536 1550

تَئْبِیْنی: هه‌می مه‌زاختی دئ لسه‌ر ملئ کۆنفرانسی بن، ژبلی مه‌زاختنا گه‌شتکرنئ.

۸. لیژنەیا زانستى أ. لیژنەیا زانستىیا ناڤخۆیى

ژ	ناڤ	لیژنە	زانکۆ
۱	پ.هـ. د. فاخر حسن يوسف	سەرۆکى کۆنفرانسی	زانکۆیا زاخۆ
۲	پ.د. عبد السلام نجم الدين عبد الله	سەرۆکى سەنتەرئى زاخۆ بۆ قەکۆلینىن کوردی	زانکۆیا زاخۆ
۳	پ.هـ. د. ماجد محمد یونس	سەرۆکى لیژنەیا زانستى	زانکۆیا زاخۆ
۴	پ.د. دیار عبد الکریم سعید	ئەندام	زانکۆیا زاخۆ
۵	پ.د. هوگر طاهر توفیق	ئەندام	زانکۆیا نەورۆز
۶	پ.د. حسین عثمان عبد الرحمن	ئەندام	زانکۆیا دهۆک
۷	پ.د. محمد علی قەرەداغى	ئەندام	زانکۆیا سلیمانى
۹	پ.هـ. د. نزار آیوب حسن	ئەندام	زانکۆیا زاخۆ
۱۰	پ.هـ.د. کاروان صالح ویسی	ئەندام	زانکۆیا زاخۆ
۱۱	پ. هـ.د. پەروین رەئووف هادى	ئەندام	زانکۆیا دهۆک
۱۲	پ. هـ.د. سلوا فریق صالح	ئەندام	زانکۆیا زاخۆ
۱۳	پ.هـ.د. کامیران ئیبراهیم خلیل	ئەندام	زانکۆیا دهۆک

ب. لیژنەیا زانستىیا دەرەکی

Şırnak University

No	Academic Title	Name-Surname	University/Institution	e-mail
1	Prof. Dr.	Abdurrahim Alkış (Rector)	Şırnak University	abdurrahim.alkis@sirnak.edu.tr
2	Prof. Dr.	Nurullah Agitoğlu	Şırnak University	nurullahagitoglu@gmail.com
3	Prof. Dr.	Yaşar Acat	Şırnak University	yasaracat@hotmail.com
4	Assoc. Prof. Dr.	Ahmet Özdemir	Şırnak University	ozdemirahmet73@gmail.com
5	Assoc. Prof. Dr.	İrfan Yıldırım	Şırnak University	irfan.yildirim@sirnak.edu.tr
6	Assoc. Prof. Dr.	Mahmut Tekin	Şırnak University	mahmuttekin83@hotmail.com
7	Asst. Prof. Dr.	Şahin Nas	Şırnak University	snas@sirnak.edu.tr

Other Universities in Türkiye

8	Prof. Dr.	Hasan Çiçek	Van Yüzüncü Yıl University	hcicek@yyu.edu.tr
9	Prof. Dr.	Zahir Ertekin	Mardin Artuklu University	zahirertekin@hotmail.com
10	Prof. Dr.	Ahmet Gemi	Mardin Artuklu University	ahmetgemi@artuklu.edu.tr
11	Prof. Dr.	Vechi Sönmez	Batman University	vechi.sonmez@batman.edu.tr
12	Prof. Dr.	Mahmut Dünder	Van Yüzüncü Yıl University	mahmutdunder@yyu.edu.tr
13	Prof. Dr.	Mehmet Selim Aslan	Van Yüzüncü Yıl University	msaslan@yyu.edu.tr
14	Prof. Dr.	Mehmet Keskin	Van Yüzüncü Yıl University	mkeskin@yyu.edu.tr
15	Prof. Dr.	Bayram Kanarya	Van Yüzüncü Yıl University	bayramkanarya@yyu.edu.tr
16	Assoc. Prof. Dr.	Hacı Önen	Dicle University	hacionen@gmail.com
17	Assoc. Prof. Dr.	Haşim Özdaş	Van Yüzüncü Yıl University	hasimozdas@gmail.com
18	Assoc. Prof. Dr.	Şahin Şimşek	Batman University	sahin.simsek@batman.edu.tr
19	Assoc. Prof. Dr.	Mehmet Nurullah Aktaş	Batman University	nurullah.aktas@batman.edu.tr
20	Assoc. Prof. Dr.	Bedri Aslan	Batman University	bedri.aslan@batman.edu.tr
21	Asst. Prof. Dr.	Nevzat Eminoglu	Muş Alparslan University	n.eminoglu@alparslan.edu.tr
22	Asst. Prof. Dr.	Mazhar Dede	Van Yüzüncü Yıl University	mazhardede@yyu.edu.tr
23	Dr.	Engin Korkmaz	Hakkari University	enginkorkmaz@hakkari.edu.tr
24	Dr.	Ahmed Gülenç	Trabzon University	ahmetglncl@gmail.com
25	Lec.	Ayhan Yıldız	Mardin Artuklu University	ayhanyildiz@artuklu.edu.tr
26	RA	Mustafa Acar	Van Yüzüncü Yıl University	m.acar47@hotmail.com

۹. لیژنہ یا ئامادہ کار

ژ	ناف	
۱	پ.ه. د. نزار آیوب حسن	سەرۆك
۲	د. هژار عبد الله حسين	ئەندام
۳	پ.ه. د. شۆره شقان عادل احمد	ئەندام
۴	م. سليمان شفيق توفيق	ئەندام
۵	م. وارهيل عمر إسماعيل	ئەندام
۶	م. نىچىرقان حسن جوزل	ئەندام
۷	م. خورشيد محمد رشيد	ئەندام
۸	م. جمعة محمد قادر	ئەندام
۹	م. محمد عيسى صالح	ئەندام
۱۰	م. مجاهد عزيز عبدالرزاق	ئەندام
۱۱	م. لقمان محمد قاسم	ئەندام
۱۲	م. ژيّهات قادر حسن	ئەندام
۱۳	م. دلير كه مال احمد	ئەندام
۱۴	م. پاله عيسى جبو	ئەندام
۱۵	م. عمر عبدالرحمن عمر	ئەندام
۱۶	م. وارهيل عبدالباقي كامل	ئەندام
۱۷	م. نزار طاهر صادق	ئەندام
۱۸	م. محمد حجي حميد	ئەندام